

УДК 811.111'367.62

DOI 10.32999/ksu2413-3337/2019-36-12

ЗОБРАЖЕННЯ УЧАСНИКІВ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В АНГЛОМОВНОМУ НОВИННОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ

Мосієнко Олена Володимирівна,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології та перекладу
Житомирський державний університет імені Івана Франка
mosiyenko@ukr.net
orcid.org/0000-0002-4175-2837

Стаття присвячена вивченню мовних засобів, що використовуються для представлення учасників збройних конфліктів в англomовному новинному Інтернет-дискурсі. Проаналізовано особливості зображення ЖЕРТВИ, ЗАХИСНИКА й АГРЕСОРА у текстах новин, які мають на меті сформулювати певне ставлення у читачів до зображуваних подій – співчуття, підтримку або засудження.

Ключові слова: збройний конфлікт, учасники збройного конфлікту, новинний інтернет-дискурс, текст новин, жертва, захисник, агресор.

REPRESENTATION OF THE ARMED CONFLICT PARTICIPANTS IN ENGLISH INTERNET NEWS DISCOURSE

Mosiienko Olena Volodymyrivna,
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of English Philology and Translation
Zhytomyr Ivan Franko State University
mosiyenko@ukr.net
orcid.org/0000-0002-4175-2837

The article is devoted to the study of language means, used to represent participants of the armed conflicts in English Internet news discourse. The peculiarities of depicting VICTIM, DEFENDER, and AGGRESSOR are analyzed. Remaining an integral part of society, conflicts have been studied by sociologists, psychologists as well as linguists. News about armed conflicts attract the readership and create the necessary image of the armed conflict and its participants through the use of particular language means aimed at forming a specific attitude to the events described and evoking readers' sympathy, support or condemnation. The idea of VICTIM as innocent and defenseless is realized on the lexical and morphosyntactic level. To this end, lexical means containing the sense of innocence and weakness are used. Noun phrases with the adjective innocent represent people or whole nations who have become the victims of military conflicts. Lexical units denoting schools and kindergartens contribute to the creation of the victim's image as they are associated with the concept of kids and children who need to be protected especially when it comes to bombing or attacking the buildings. Depicting the victims as weak, defenseless and passive has a specific pragmatic effect as such representation of reality implicitly reflects the idea of the need for military intervention, since the victims cannot protect themselves. The main feature ascribed to DEFENDER in Internet news discourse is responsibility for the whole world and stability in it. The official names of international organizations, their departments and representatives are widely used to depict the DEFENDER. The image of AGGRESSOR is formed by the lexical means with the opposite meaning to those typical for describing DEFENDER. AGGRESSOR is presented as the one who endangers not only a particular country but also the whole world.

Key words: armed conflict, participants in the armed conflict, news internet discourse, news stories, victim, defender, aggressor.

Збройні конфлікти залишаються однією з не вирішених проблем людства у XXI столітті. У будь-яких своїх проявах і формах ці конфлікти загрожують безпеці багатьох країн та їх громадянам, негативно впливають на політичну, економічну і соціальну сфери життя. Зіткнення політичних і релігійних інтересів у різних частинах світу, на тлі яких розгортається військова діяльність, зумовлює бурхливий розвиток військової сфери, виникнення нових типів військових операцій та винайдення новітніх видів зброї, що знаходить своє відображення у ЗМІ [1, с. 6; 4, с. 53-55].

Конфлікти як невід'ємна складова суспільства неодноразово були об'єктом досліджень соціологів, психологів і військових. Лінгвістичні роботи з цієї тематики презентують матеріал у межах концептуального підходу, зокрема, теорії когнітивної метафори. Було вивчено сфери, які актуалізуються за метафоричного представлення учасників збройного конфлікту, а також при номінації військових дій [3, с. 19-22; 7, с. 255; 8, с. 180-181; 10, с. 199-202]. Об'єктом лінгвістичних розвідок стали лінгвокогнітивний та лінгвокультурологічний аспекти репрезентації війни та засоби її

евфемістичної вербалізації в англійській мові, оскільки політичні лідери країн-агресорів, намагаючись виправдати збройні конфлікти або приховати справжні цілі свого військового втручання в інші держави, часто вдаються до використання евфемізмів [1, с. 7-8].

Поняття “збройний конфлікт” у міжнародних відносинах використовується разом із терміном “війна”, зокрема, розрізняють “міжнародний збройний конфлікт” і “неміжнародний збройний конфлікт” [2, с. 8]. Поняття збройного конфлікту є ширшим і охоплює поняття війни. Нарівні зі “збройним конфліктом” уживаються поняття “військова сутичка”, та “військовий інцидент” [5, с. 128-133].

ЗМІ відіграють важливу роль у тому, як буде сприйнята інформація про збройні конфлікти і який образ учасників сторін, а саме ЖЕРТВИ, ЗАХИСНИКА, АГРЕСОРА буде сформовано у читацької аудиторії. Тексти новин про збройні конфлікти інформують про їх причини або передумови (передісторію), ескалацію протистояння, наслідки та ймовірні способи врегулювання. Часто медійні компанії по-різному зображають навіть одні й ті самі події, переслідуючи певні цілі та мотиви, що відображається у використанні конкретних мовних засобів і визначає актуальність нашого дослідження. **Метою** цієї статті є виявлення специфіки репрезентації учасників збройних конфліктів у текстах Інтернет-новин.

Часто серед засобів репрезентації військового конфлікту та його учасників використовуються одиниці, які позначають та викликають певні емоції в адресата. До таких засобів зараховують емотиви – мовні одиниці, що вживаються для вираження емоційного ставлення або стану мовця [6, с. 24-25]. Саме емотиви є тими лексичними одиницями, які здійснюють вплив на сприйняття повідомлення читачами та допомагають засудити або виправдати збройні конфлікти та дії їх учасників.

Сторона, на яку нападають, у текстах новин представлена як ЖЕРТВА. Ця роль є ізоморфною на сучасному етапі для моделі “казки про справедливую війну” [8, с. 183] і роль характеризується універсальними семантичними та культурно-специфічними особливостями. В образі ЖЕРТВИ домінує ідея невинності і беззахисності, що реалізується на лексичному й морфо-синтаксичному рівні. Дієслівна сполучуваність здатна імпліцитно передавати ідею беззахисності такими словосполученнями: *help, liberate, save, free, defend* + *Obj.*, де об’єктом є мовні засоби на позначення ЖЕРТВИ (*Iraqi people, Libyans, Syrians* тощо), напр., *Qatar has worked to help free other hostages held by opposition armed groups in Syria, including the American journalist Peter Theo Curtis, who was released by al-Nusra Front in 2014* [BBC 23.10.2018]; *It’s a year since the Syr-*

ian city of Raqqa was freed from the grip of the group known as Islamic State [BBC 22.10.2018]. У наведених прикладах словосполучення *help free other hostages, the Syrian city of Raqqa was freed* відображають звільнення і визволення заручників і міст, які постають у ролі жертв. Так, на рівні дієслівної сполучуваності відтворено ідею про слабкість і беззахисність ЖЕРТВИ.

Використання словосполучень з дієсловами *help, liberate, save, free, defend*, імпліцитно передає інформацію про невинність ЖЕРТВИ. До лексичних засобів відображення ідеї невинності ЖЕРТВИ належать одиниці, які містять на рівні фонового компонента сему ‘слабкість’ або словосполучення з прийменником *innocent* (*innocent men and women, civilians, child, children, elderly people*), напр., *One year ago, Assad launched a savage chemical weapons attack against his own innocent people* [BBC 14.07.2018]; *The coalition launched a major air campaign that the UN says has killed thousands of civilians and destroyed critical infrastructure across rebel-held Yemen* [BBC 13.06.2018]. Такі словосполучення як *innocent people, thousands of civilians* у поєднанні з відповідними предикатами репрезентують невинних людей і допомагають сформулювати образ жертви у свідомості читачів.

Для опису сторони ЖЕРТВИ використовуються лексеми, які на асоціативному рівні пов’язані з образом дитини, і позначають дитячі садки і школи, напр., *There have been explosions at a school in the south of the Syrian capital, Damascus, causing casualties, activists and state media say* [BBC 12.11.2016]. У наведеному висловленні об’єктом нападу є одна зі шкіл у столиці Сирії (*a school in the south of the Syrian capital, Damascus*), що асоціативно вказує на те, що жертвами вибуху стали учні і вчителі. Таке представлення сторони ЖЕРТВИ забезпечує необхідний комунікативний ефект – викликати співчуття і жалість у читача.

При характеристиці народу-жертви в новинному дискурсі використовується особлива лексика, що позначає асиметричні відносини між ЖЕРТВОЮ та АГРЕСОРОМ, відображаючи сценарій, який спирається на уявлення про нерівне положення двох учасників конфлікту – пасивне або активне, домінуюче або підпорядковане. Пасивне положення з боку ЖЕРТВИ має особливий прагматичний ефект, оскільки таке подання реальності передає інформацію про необхідність військового втручання, адже ЖЕРТВА не може сама себе захистити.

Для новинного Інтернет дискурсу характерним є використання лексем, що описують моральну сферу поведінки в умовах збройних конфліктів, при цьому відбувається актуалізація відповідного набору цінностей. Лексеми

freedom, action, responsibility, що позначають ключові цінності європейської та американської спільнот, стають символами сторони ЗАХИСНИКА, напр., *Even as the Obama administration calls on nations to secure religious freedoms globally, advocates say the effort would get a boost with more action and leadership from the United States itself* [The Washington Times 29.10.2016]. Завдяки таким словам-маркерам, ЗАХИСНИК сприймається як СВІЙ, а не ЧУЖИЙ, що дозволяє здобути прихильність читачської аудиторії.

Дії ЗАХИСНИКА зображуються як боротьба між добром і злом (*good and evil*), що забезпечує необхідний прагматичний ефект, оскільки ЗАХИСНИК в очах адресата відстоює загальні цінності (*everything what is good and just; global peace, world, universal values, human beings*), які є актуальними для всього світу. Таким чином, увесь світ – *the whole world* – стає об'єктом захисту, що виявляється при аналізі сполучуваності лексем *responsible, help, support*. Відповідальність за весь світ та стабільність у ньому є основними особливостями ЗАХИСНИКА, що реалізуються в новинному Інтернет-дискурсі.

Прагматичний ефект текстів, предметом повідомлення яких є відношення між ЗАХИСНИКОМ, ЖЕРТВОЮ та АГРЕСОРОМ, пояснюється пресупозицією текстів, відповідно до якої цінності свободи, відповідальності, допомоги стоять вище, ніж поняття суверенітету іншої держави. Таким чином, читацькій аудиторії нав'язується думка про необхідність відповідальності за весь світ, а не тільки за себе, що виправдовує зокрема активну участь США в політиці інших держав, включаючи військові дії на їх територіях, напр., *America is already «fulfilling its responsibility by ridding Syria of IS»* [BBC 22.10.2018].

Для представлення сторони ЗАХИСНИКА в новинному Інтернет-дискурсі використовуються одиниці, які виконують функцію інтеграції і сприяють категоризації описуваного об'єкта як СВОГО. За своєю природою це одиниці лексичного і морфологічного рівнів, що належать до політичних афективів, оскільки вони апелюють до емоцій реципієнта (*freedom, justice, peace, action, responsibility, military assistance*) і викликають у адресата певні почуття.

Для номінації сторони ЗАХИСНИКА використовуються такі лексеми, як *we, country, America, joined forces, military coalition*, які співвідносяться з поняттям уряду, нації, країни, об'єднаних сил союзників, напр., *Rather than cooperating with the U.S.-led military coalition now operating against the Islamic State in Syria, Iraq and other locations, the Chinese military is more likely to join forces with Russia's military, currently engaged in a large-scale bomb-*

ing campaign in Syria [The Washington Times 13.01.2016].

При зображенні військових конфліктів в Іраці, Сирії, Ємені дії ЗАХИСНИКА представлені предикатами, які відображають відстоювання певних цінностей і активну участь у військових діях (*not to stand idly by, to defend freedom, to show courage*), напр., *We will defend our freedom. We will bring freedom to others; But the United States of America will not stand idly by in the face of actions that undermine global peace and security*. У наведених висловленнях інформується про те, що ЗАХИСНИК (*we, America*) не просто воює, а відстоює цінності, притаманні своїй нації. В таких дискурсивних фрагментах позначення сторони ЗАХИСНИКА імпліцитно передає повідомлення: *we* – це вся нація.

Поширеними засобами представлення сторони ЗАХИСНИКА є назви міжнародних організацій, їх відділів та представників (*the UN Security Council, the UN, the UN envoy, western powers*), напр., *The 71-year-old Italian-Swedish diplomat told the UN Security Council this was for personal reasons* [BBC 17.10.2018]; *Instead the US and a handful of other nations say they're focusing their efforts on "stabilisation"*. *Patrick Connell, a senior US State Department official on the ground, says that means denying the extremists the "fertile ground they can recruit from"* [BBC 22.10.2018]. У наведених прикладах представники сторони ЗАХИСНИКА репрезентуються означеною фразою *the 71-year-old Italian-Swedish diplomat* та адресним ім'ям *Patrick Connell, a senior US State Department official*, які ідентифікують осіб за їх статусом.

Основоположним принципом представлення сторони АГРЕСОРА є антонімічні засоби опису по відношенню до ЗАХИСНИКА. ЗАХИСНИК і АГРЕСОР у текстах новин зображуються як образи, розташовані на протилежних точках однієї осі цінностей. За таким принципом конструюється образ АГРЕСОРА в новинному інтернет-дискурсі.

АГРЕСОР становить загрозу для всього світу на противагу ЗАХИСНИКУ, який несе відповідальність за весь світ, що оформлюється лексично за допомогою гіперонімічної лексики. Для характеристики порушень з боку АГРЕСОРА використовуються лексеми на позначення геноциду, цинічності, порушення закону (морального і юридичного).

Якщо західноєвропейська спільнота й американський народ репрезентується у текстах новин як носій свободи, то АГРЕСОР зображується за допомогою лексем *dictator, tyrant*, напр., *My fellow Americans, a short time ago I ordered the United States armed forces to launch precision strikes on targets associated with the chemical weapons capabilities of Syrian dictator Bashar al-Assad* [BBC 14.04.2018].

Лексема *dictator* у складі адресного імені репрезентує сирійського президента (*Bashar al-Assad*) як диктатора. Такі лексеми є маркерами чужості для західного суспільства, оскільки на рівні фонових сем вони містять сему 'несвобода', що викликає однозначно негативну оцінку в читачів, напр., *The nations of the world can be judged by the friends they keep. No nation can succeed in the long run by promoting rogue states, brutal tyrants, and murderous dictators* [BBC 14.04.2018]. У наведеному прикладі словосполучення *rogue states, brutal tyrants, and murderous dictators* зображують референтів, що асоціюються зі стороною АГРЕСОРА. Негативна оцінка референтів досягається за рахунок прикметників *rogue, brutal, murderous* у складі наведених словосполучень.

Подібно до того як ЗАХИСНИК несе відповідальність за весь світ, АГРЕСОР завдає шкоди не тільки ЖЕРТВІ, але і всьому світу. Ця ідея у текстах новин відображається за допомогою позначення об'єкта нападу (*the world*), напр., *The United States intends to remain a steadfast partner of Saudi Arabia to ensure the interests of our country, Israel and all other partners in the region. It is our paramount goal to fully eliminate the threat of terrorism throughout the world!* [BBC 20.11.2018].

Образ світового АГРЕСОРА створюється у текстах новин за допомогою висловлень *let's speak clearly about good and evil; it's necessary to rid the world of evil*. Репрезентація завданих збитків і шкоди здійснюється за допомогою лексем із семами 'загальний', 'світовий' (*world crisis, humanitarian crisis*). Подібний спосіб представлення сторін воєнного конфлікту формує у читачів таке розуміння конфлікту, при якому боротьба ведеться не між конкретними країнами, а набуває світового характеру (*world's fight, civilization's fight*), напр., *The program is called "Café Talk," and it may well be the tip of the spear in the Obama administration's much touted attempt to make so-called "Countering Violent Extremism" (CVE) initiatives more central to the world's long-term fight against the terror group also known as ISIS and ISIL* [The Washington Times 14.09.2016].

Використання абстрактної та гіперонімічної лексики (*good, evil, human beings, world*) дозволяє відобразити в новинних текстах ситуації, коли об'єктом висловлювання стають усі/усе, а не конкретні нації, напр., *Looking around our very troubled world, Americans have no illusions. We cannot purge the world of evil, or act everywhere there is tyranny* [BBC 14.04.2018]; *The Islamic State and other radical terrorist groups are beheading, crucifying, raping and burning alive human beings in Libya, Syria,*

Iraq, Yemen and other places [The Washington Times 23.02.2017]. Наведені висловлення демонструють ідею ключового уявлення американців про сутність нації, яке відповідає переконанню про те, що народ не може бути замкнений у собі і залишатися ізольованим від світу та подій, що в ньому відбуваються, зокрема знущань представників ісламської держави і терористів (АГРЕСОР) над жителями Сирії, Лівії, Іраку, Ємену (ЖЕРТВА). Жорстокість АГРЕСОРА по відношенню до ЖЕРТВ представлено предикатом *are beheading, crucifying, raping and burning*.

Для текстів новин характерна також непряма номінація АГРЕСОРА, коли його не називають безпосередньо, а перераховують ті проблеми, які він створив, напр., *The humanitarian organisation expressed alarm at recent reports of hundreds of civilian casualties and the destruction of hospitals and schools* [BBC 14.04.2018]. Представлене висловлення інформує про наслідки дій АГРЕСОРА, а саме про сотні загиблих людей та зруйновані лікарні і школи (*hundreds of civilian casualties and the destruction of hospitals and schools*).

У класичній схемі АГРЕСОР завдає шкоди ЖЕРТВІ або ж ЗАХИСНИКУ (якщо опис збройного конфлікту будується за сюжетом про самозахист), *American-backed paramilitaries battling the Islamic State terror group in Syria came under attack by an "unknown aggressor" Friday, a day after Israeli forces launched a massive attack against pro-regime forces in the country* [The Washington Times 11.05.2018]; *On Saturday, a Russian Su-25 Frogfoot attack jet was shot down in Syria by what Russia calls "terrorists" and the U.S. calls "Anti-Assad rebels"* [The Washington Times 4.02.2018]. Шкода, завдана АГРЕСОРОМ, може описуватися також як така, що стосується усього світу, напр., *ISIS has captivated Western attention for so long with its gruesome beheadings, stabbings, vehicular homicides, shootings and bombings in Europe and the United States, the horrific aftermaths deservedly the focus of television news, that virtually forgotten is the world's biggest terror threat – Iran's IRGC, the Islamic Revolutionary Guard Corps* [The Washington Times 16.07.2017].

Гіперонімічна лексика (*humanitarian crisis, humanitarian catastrophe, evil, evil doers*), за допомогою якої або називаються дії АГРЕСОРА, або сам АГРЕСОР сприяє створенню образу, який несе загрозу всьому світові, а не тільки ЖЕРТВІ. При відповідному зображенні потенційна небезпека загрожувала і США, і всьому світу. При цьому специфіка зображення США в умовах війни та конфліктів була така, що США несли відповідальність за інші країни. Тому такий спосіб зображення АГРЕ-

СОРА відповідає прагматичній меті – виправдання військових дій США в інших країнах, напр., *The United Nations will live in infamy for lending its megaphone on Tuesday, ... against Nigeria's 50 million Igbo people because of their ethnicity and ... or terrorized by Nigeria's military acting under Buhari's direction in the last week alone. ... assistance from the United States in its global war on terrorism* [The Washington Times 20.09.2017].

Отже, номінація учасників збройного конфлікту здійснюється відповідними мовними засобами, які покликані створити відповідні образи ЖЕРТВИ, ЗАХИСНИКА й АГРЕСОРА, а також досягти прагматичного ефекту підтримки, співчуття або засудження. Для зображення ЖЕРТВИ використовуються одиниці, що відображають ідею беззахисності, слабкості і невинності. Для номінації сторони ЗАХИСНИКА використовуються лексеми, які співвідносять референтів з урядами, націями, країнами, об'єднаними силами союзників. АГРЕСОР позначається антонімічними засобами опису по відношенню до ЗАХИСНИКА. Перспективу дослідження вбачаємо у зіставному вивченні особливостей представлення збройних конфліктів та їх учасників у британських та українських ЗМІ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балюта М. В. Евфемістична вербалізація концепту «ВІЙНА» в англійській мові. *Нова філологія*, 2013. № 56. С. 6–9.
2. Батрименко О. В. Особливості сучасних збройно-політичних конфліктів: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02. Київ, 2006. 18 с.
3. Будаев Э. В. Сказка о справедливой войне в средневековом политическом дискурсе. *Политическая лингвистика*, 2007. Вып. 3 (23). С. 19–22.
4. Ланцов С. А. Террор и террористы: Словарь. Санкт-Петербург : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2004. 187 с.
5. Луцишин Г. Особливості сучасних збройних конфліктів в умовах глобалізації. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*, 2014. Вип. 26. С. 128–133.

6. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. Москва : Книж. дом «Либроком», 2009. 208 с.
7. Kennedy V. Intended tropes and unintended metatropes in reporting on the war in Kosovo. *Metaphor and Symbol*, 2000. Vol. 15. № 4. P. 253–265.
8. Lule J. War and its metaphors: news language and the prelude to war in Iraq. *Journalism Studies*, 2004. Vol. 5. № 2. P. 179–190.
9. Matheson D. Media Discourses : Analysing Media Texts (Issues in Cultural and Media Studies). London : Open University Press, 2005. 224 p.
10. Rehman J. 9/11 and the War on Terrorism: The Clash of 'Words', 'Cultures' and 'Civilisations': Myth or Reality. *Language, Power and Identity Politics*, 2007. P. 198–215.

REFERENCES:

1. Balyuta, M. V. (2013). Evfemistychna verbalizaciya konceptu «VIJNA» v anglijskij movi [Euphemistic verbalization of the concept of «WAR» in English]. *Nova filologiya*. 56. [in Ukrainian].
2. Batrymenko, O. V. (2006). Osoblyvosti suchasnyh zbrojno-politychnykh konfliktiv [Features of modern armed-political conflicts]. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Kyiv. [in Ukrainian].
3. Budaev, E. V. (2007). Skazka o spravedljivoj vojne v srednevekovom politicheskom diskurse [Fairy Tale of the Medieval Political Discourse]. *Politicheskaya lingvistika*. vyp. 3 (23). [in Russian].
4. Lancov, S. A. (2004). Terror i terroristy [Terror and terrorists]: slovar. Saint Petersburg.: izd-vo s.-peterb. un-ta.
5. Lucyshyn, G. (2014). Osoblyvosti suchasnyh zbrojnykh konfliktiv v umovax globalizatsii [Features of modern armed conflicts in the conditions of globalization.]. *Ukrayinska nacionalna ideya: realiyi ta perspektyvy rozvytku*. Vyp. 26. [in Ukrainian].
6. Shaxovskij, V. I. (2009). Kategorizaciya emocij v leksiko-semanticheskoy sisteme yazyka [Categorization of emotions in the lexical and semantic system of the language]. Moscow : Knizh. dom «Librokom».
7. Kennedy, V. (2000). Intended tropes and unintended metatropes in reporting on the war in Kosovo . *Metaphor and Symbol*. Vol. 15. № 4. [in English].
8. Lule, J. (2004). War and its metaphors: news language and the prelude to war in Iraq. *Journalism Studies*. Vol. 5. № 2. P. 179–190. [in English].
9. Matheson, D. (2005). Media Discourses : Analysing Media Texts (Issues in Cultural and Media Studies). London : Open University Press. [in English].
10. Rehman, J. (2007). 9/11 and the War on Terrorism: The Clash of 'Words', 'Cultures' and 'Civilisations': Myth or Reality . *Language, Power and Identity Politics*. [in English].